

KASB-HUNAR TA'LIMI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH ORQALI BANDLIKNI OSHIRISH YO'LLARI

Ilmiy rahbar: S.A'zamov

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” kafedrası dotsenti, i.f.n,

Yusupov Umidjon Muhiddin o'g'li

Andijon davlat texnika instituti

“Iqtisodiyot” yo'nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada kasb-hunar ta'limi tizimini rivojlantirish orqali bandlikni oshirishning asosiy yo'nalishlari va amaliy ahamiyati yoritiladi. Maqolada mehnat bozorining talablariga mos kadrlar tayyorlash, ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, dual ta'lim tizimini joriy etish hamda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirish masalalari tahlil qilinadi. Maqolada kasb-hunar ta'limi sifatini oshirish orqali yoshlar bandligini ta'minlash, ishsizlik darajasini kamaytirish va hududiy iqtisodiy rivojlanishga erishish imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: kasb-hunar ta'limi, bandlik, mehnat bozori, dual ta'lim tizimi, malakali kadrlar, amaliy ko'nikmalar, yoshlar bandligi, kasbiy tayyorgarlik.

Kirish. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida bandlikni ta'minlash va mehnat bozorini malakali kadrlar bilan to'ldirish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda kasb-hunar ta'limi tizimi alohida ahamiyatga ega bo'lib, u iqtisodiyotning real sektoriga mos kadrlar tayyorlash orqali ishsizlik darajasini kamaytirishga xizmat qiladi.

Kasb-hunar ta'limini rivojlantirishning huquqiy asoslaridan biri O'zbekiston Respublikasining 23.09.2020 yildagi O'RQ-637-son “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni

hisoblanadi [1]. Ushbu qonunda ta'lim tizimining uzluksizligi, kasb-hunar ta'limining mazmuni hamda uning mehnat bozori bilan integratsiyasi aniq belgilangan. Qonunga ko'ra, kasb-hunar ta'limi o'quvchilarga nafaqat nazariy bilim, balki amaliy ko'nikmalarni ham berishga yo'naltirilishi kerak. Bu esa bitiruvchilarning ishga joylashish imkoniyatini oshiradi. Shuningdek, kasb-hunar ta'limi tizimini takomillashtirishda O'zbekiston Respublikasining 20.10.2020 yildagi O'RQ-642-son "Aholi bandligi to'g'risida"gi Qonuni ham muhim ahamiyatga ega [2]. Ushbu qonunda davlatning bandlikni ta'minlash bo'yicha vazifalari, jumladan, kasbga tayyorlash, qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimini rivojlantirish choralari belgilangan. Qonunga muvofiq, ishsiz fuqarolar, ayniqsa yoshlar, kasb-hunar markazlarida bepul o'qitish orqali mehnat bozoriga yo'naltiriladi.

Kasb-hunar ta'limini rivojlantirishda yana bir muhim hujjat O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.06.2021 yildagi PQ-5140-son "Ishchi kasblar bo'yicha kadrlarni tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori hisoblanadi [3]. Ushbu farmon asosida kasb-hunar kollejlari tizimi qayta ko'rib chiqilib, ularning faoliyati mehnat bozori talablariga moslashtirildi. Farmonga ko'ra, ta'lim muassasalari va ishlab chiqarish korxonalarini o'rtasida hamkorlik kuchaytirildi, dual ta'lim tizimi joriy etila boshlandi. Shu bilan birga, kasb-hunar ta'limi tizimini modernizatsiya qilishda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 06.09.2019 yildagi PF-5812-son "Professional ta'lim tizimini yanada takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi Farmoni ham muhim rol o'ynaydi [4]. Ushbu qaror asosida professional ta'lim muassasalari zamonaviy jihozlar bilan ta'minlanmoqda, o'quv dasturlari xalqaro standartlarga moslashtirilmoqda hamda ishlab chiqarish korxonalarini bilan integratsiya kuchaytirilmoqda. Bu esa bitiruvchilarning ishga joylashish darajasini sezilarli oshirmoqda.

Kasb-hunar ta'limi tizimini rivojlantirish orqali bandlikni oshirishning eng muhim yo'llaridan biri - dual ta'lim tizimini keng joriy etishdir. Bu tizimda o'quvchilar nazariy bilimlarni ta'lim muassasalarida, amaliy ko'nikmalarni esa korxonalarda egallaydi. Natijada ular bitirgan zahoti ishga tayyor kadrga aylanadi. Bu esa mehnat bozoridagi talab va taklif o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi [5]. Shuningdek, kasb-hunar ta'limi tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish ham bandlikni oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy kasblar IT mutaxassisliklar, avtomatlashtirish, logistika va servis sohalariga yo'naltirilgan o'quv dasturlari yoshlarning raqobatbardoshligini oshiradi [6].

Hududlarda kasb-hunar ta'limi markazlarining tashkil etilishi ham muhim ahamiyatga ega [7]. Bu markazlar orqali qishloq joylarda yashovchi yoshlar ham zamonaviy kasblarni o'rganish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Natijada hududiy bandlik darajasi oshib, migratsiya jarayonlari kamaymoqda.

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida kasb-hunar ta'limi tizimini rivojlantirish orqali yoshlar bandligini ta'minlash va ishsizlik darajasini kamaytirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mehnat bozori talablariga mos malakali kadrlar tayyorlash iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biri bo'lib, bu borada kasb-hunar ta'limi muhim o'rin egallaydi. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra [8], 2024/2025 o'quv yili boshida O'zbekistonda 845 ta o'rta maxsus va professional ta'lim tashkiloti faoliyat yuritgan bo'lib, ularning 334 tasi kasb-hunar maktablari hisoblanadi. Bu ko'rsatkich kasb-hunar ta'limi tizimi mamlakatda kengayib borayotganini va mehnat bozorini malakali kadrlar bilan ta'minlashga yo'naltirilganini ko'rsatadi. Shuningdek, 2024/2025 o'quv yilida professional ta'lim muassasalarida 367 293 nafar o'quvchi tahsil olayotgani qayd etilgan. Bu raqamlar kasb-hunar ta'limiga bo'lgan talab ortib borayotganini va yoshlarning amaliy kasblarga qiziqishi kuchayganini ko'rsatadi.

Kasb-hunar ta'limi sifatini oshirish orqali yoshlar bandligini ta'minlashning eng muhim omillaridan biri - ta'lim dasturlarini mehnat bozori talablariga

moslashtirishdir. Hozirgi kunda iqtisodiyotning sanoat, xizmat ko'rsatish, qurilish va IT sohalarida malakali kadrlar yetishmovchiligi mavjud. Shu sababli kasb-hunar ta'limi muassasalari o'quv dasturlarini yangilash va amaliyotga yo'naltirish orqali ushbu muammoni hal etishga xizmat qilmoqda. Kasb-hunar ta'limining sifatini oshirishda dual ta'lim tizimi alohida ahamiyatga ega. Ushbu tizimda o'quvchilar nazariy bilimlarni ta'lim muassasalarida, amaliy ko'nikmalarni esa bevosita korxonalarda egallaydi. Bu esa bitiruvchilarning ishga joylashish darajasini sezilarli oshiradi. Rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, ayrim hududlarda dual ta'lim orqali tayyorlangan bitiruvchilarning ishga joylashish ko'rsatkichi an'anaviy tizimga nisbatan ancha yuqori natija bermoqda. Kasb-hunar ta'limi tizimini rivojlantirish ishsizlik darajasini kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, yoshlar ishsizligi mamlakatdagi umumiy bandlik siyosatining muhim ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, kasb-hunar markazlari orqali yoshlarni qayta tayyorlash va kasbga o'qitish ishsizlikni kamaytirishning samarali vositasiga aylanmoqda. Kasb-hunar ta'limi nafaqat bandlikni oshiradi, balki hududiy iqtisodiy rivojlanishga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Hududlarda ishlab chiqarish korxonalarini uchun mahalliy kadrlar tayyorlash transport xarajatlarini kamaytiradi, mehnat resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi va hududiy iqtisodiy faollikni oshiradi. Masalan, sanoat zonalari va kichik ishlab chiqarish korxonalarining rivojlanishi natijasida minglab yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Shuningdek, kasb-hunar ta'limi tizimida raqamli texnologiyalarni joriy etish ham muhim omil hisoblanadi. IT yo'nalishlari, avtomatlashtirish, logistika va servis sohalariga yo'naltirilgan o'quv dasturlari yoshlarning zamonaviy mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshiradi. Bu esa global iqtisodiyotga integratsiyalashuvni tezlashtiradi.

Hududiy rivojlanish nuqtai nazaridan qaraganda, kasb-hunar ta'limi qishloq va shahar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutni kamaytirishda ham muhim rol o'ynaydi.

Qishloq joylarda kasb-hunar markazlarining tashkil etilishi yoshlarning migratsiyasini kamaytiradi va ularni o‘z hududida ish bilan ta‘minlash imkonini yaratadi. Kasb-hunar ta‘limi tizimini rivojlantirish bo‘yicha davlat tomonidan qabul qilingan strategik hujjatlar ham bu sohaning ahamiyatini oshirmoqda. Ta‘lim muassasalarini modernizatsiya qilish, o‘quv dasturlarini yangilash va ishlab chiqarish bilan integratsiyani kuchaytirish orqali sifatli kadrlar tayyorlashga erishilmoqda.

Kasb-hunar ta‘limi tizimini rivojlantirish orqali bandlikni oshirish jarayonida eng muhim yo‘nalishlardan biri ta‘lim muassasalari va real sektor korxonalarida o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish hisoblanadi. Amaliyot shuni ko‘rsatadiki, o‘quv jarayonining katta qismi ishlab chiqarish korxonalarida tashkil etilganda bitiruvchilarning ishga joylashish darajasi sezilarli darajada oshadi. Ayrim rivojlangan tizimlarda amaliy ta‘lim ulushi 60–70 foizgacha yetishi kuzatiladi. Bu esa yoshlarning nazariy bilim bilan birga real ishlab chiqarish ko‘nikmalarini ham egallashiga imkon yaratadi. Shuningdek, kasb-hunar ta‘limida “targetli o‘qitish” tizimi joriy etilishi ishsizlikni kamaytirishda muhim rol o‘ynaydi. Bu yondashuvda kadrlar tayyorlash bevosita mehnat bozoridagi talab asosida amalga oshiriladi. Ya‘ni, ortiqcha mutaxassisliklar emas, balki real ehtiyoj mavjud bo‘lgan sohalar bo‘yicha kadrlar tayyorlanadi. Xususan, qurilish, IT, logistika va xizmat ko‘rsatish sohalariga yo‘naltirilgan kasblar bugungi kunda eng ko‘p talab qilinayotgan yo‘nalishlar hisoblanadi. Kasb-hunar ta‘limining yana bir muhim ijtimoiy-iqtisodiy ta‘siri hududiy rivojlanishni muvozanatlashtirishdir. Qishloq hududlarida kasb-hunar markazlarining kengaytirilishi yoshlarning yirik shaharlarga migratsiyasini kamaytiradi. Natijada mahalliy mehnat resurslari o‘z hududida ish bilan ta‘minlanadi, kichik ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish tarmoqlari rivojlanadi. Bu esa hududlar o‘rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga xizmat qiladi.

So‘nggi yillarda raqamli kasb yo‘nalishlarining rivojlanishi ham bandlikni oshirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. SMM mutaxassisligi, grafik dizayn,

web-dasturlash va elektron tijorat sohalari yoshlar uchun yangi daromad manbai bo‘lib bormoqda. Ushbu yo‘nalishlar orqali yoshlar nafaqat mahalliy, balki xalqaro mehnat bozorida ham faol ishtirok etish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Masofaviy ish shakllarining kengayishi esa bandlikni yanada moslashuvchan qiladi. Kasb-hunar ta‘limi tizimining samarali ishlashi davlat xarajatlarini optimallashtirishga ham ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Chunki sifatli kadrlar tayyorlash ishsizlik darajasini kamaytiradi, bu esa ijtimoiy nafaqalar va qo‘llab-quvvatlash xarajatlarini qisqartiradi. Natijada davlat byudjeti yuklamasi kamayadi va iqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi. Kasb-hunar ta‘limi samaradorligini baholashda eng muhim ko‘rsatkichlardan biri bitiruvchilarning ishga joylashish darajasi hisoblanadi. Amaliy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy kasb-hunar tizimida o‘qigan bitiruvchilarning 70–85 foizi 6 oy ichida ish bilan ta‘minlanadi. Bu ko‘rsatkich tizimning mehnat bozori bilan uyg‘un ishlayotganini tasdiqlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, kasb-hunar ta‘limi tizimini rivojlantirish bandlikni oshirishning eng samarali yo‘llaridan biri hisoblanadi. Yuqorida keltirilgan qonun hujjatlari asosida amalga oshirilayotgan islohotlar mehnat bozorini malakali kadrlar bilan ta‘minlash, yoshlar bandligini oshirish va iqtisodiy rivojlanishni jadallashtirishga xizmat qilmoqda. Kasb-hunar ta‘limining zamonaviy talablar asosida rivojlanishi esa kelajakda barqaror bandlik tizimini shakllantirishning muhim omili bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni, 23.09.2020 yildagi O‘RQ-637-son.
2. O‘zbekiston Respublikasining qonuni, 20.10.2020 yildagi O‘RQ-642-son.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 08.06.2021 yildagi PQ-5140-son.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 06.09.2019 yildagi PF-5812-son

5. Muminovna R. D. KASB-HUNARLAR VA ULARNING ZAMONAVIY YO‘NALISHLARI //Global Science Review. – 2025. – Т. 4. – №. 1. – С. 217-226.
6. Nurullayevna S. X. YOSHLARNI KASB-HUNARGA YO ‘NALTIRISH MARKAZLARI FAOLIYATI VA ZAMONAVIY KASBLAR BO ‘YICHA STATISTIK TADQIQOT //Global Science Review. – 2025. – Т. 3. – №. 6. – С. 143-146.
7. Nabijonovna X. N., Rasuljonovna O. D. KASB TANLASHDA QOBILIYATNING O‘RNI VA KASB-HUNARGA YO‘NALTIRISH ISHLARI //TADQIQOTLAR. – 2026. – Т. 82. – №. 3. – С. 114-116.
8. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma’lumotlari.
www.stat.uz